

LAPSKA TRADITIONER: HANDELN OCH AFFÄRSLIVET.
=====

Vi fråga nu om handeln och affärslivet och vilja då först och främst veta, hur det var i gamla tider, ungefär i slutet på 1800-talet och i början på 1900-talet. Berätta vad ni själv vet eller vad ni har hört andra berätta om hur det var då! Vi vilja veta allting, som hör till handeln: handel och byte inbördes, man och man emellan, handel med kringvandrande dalkarlar, västgötar, ryssar och andra, handel på marknader, om handelsfärder till städerna och om vad man sålde och köpte, om man tog på kredit eller betalade med detsamma eller kanske i förskott. - Nog finns det mycket att berätta om allt detta. Vi fråga om ett och annat, men naturligtvis får ni berätta allt i den ordning ni helst vill.

Om det har skett stora förändringar vad handeln beträffar sedan 1900-talets början, så berätta även om det - om ni t.ex. har fått en ny handelsbod i er socken eller om ni nuförtiden brukar köpa fiskredskap från postorderfirmor.

Börja gärna med att svara på våra frågor och skriv sedan ned sådant som ni vill berätta och som vi inte frågat om.

1) Handlade man i städerna i det svenska eller finska kustlandet? - Hur kom man dit? Åkte man flera i flock? I så fall, varför åkte man flera? Var man rädd för rövare? Åkte nybyggare och nomader tillsammans? Var det bara de rika, som kunde resa ned till kuststäderna? - Berätta om en sådan färd, som nu själv varit med om eller som ni hört talas

om!

2) Brukade man handla i Norge om somrarna? Hur kom man dit? Vid vilken tid? Var det bara ett fåtal i er trakt, som brukade handla i Norge? - Var man bekant med norr-
männen på samma sätt som med svenskarna? Var språket svårt att förstå? - Hur fraktade man varorna med sig?

Brukade man köpa varor i Norge till finnar eller svenskar i Sverige? Brukade man frakta varor från Sverige till Norge för att sälja där?

3) Vilka marknader brukade man fara till från er trakt? Varför for man till marknaden? - Hur for man dit och hur fraktade man hem varorna, som man hade köpt? - Var bodde man under marknaden?

Berätta allt om livet på marknaden, så ni minns det eller så ni hört berättas, hur det var förr i tiden!

4) Hände det, att någon lapp for söderut till Hälsingland eller till Stockholm för att sälja varor? Kan ni berätta om hur en sådan färd gick till?

5) Gick det omkring folk och sålde varor i byarna? Var det västgötar, ryssar, karelare eller andra? Vad hade de sina varor i? Vad ville de ha i betalning? - Vad talade de för språk? - Vad kallades en sådan kringströvande handlare för på lapska?

6) Brukade man handla med svenskarna eller finnarna i byarna? - Hade byborna i sin tur köpt varorna, som de sålde, någon annanstans, t.ex. i städerna? - När på året brukade handlen med byborna äga rum?

7) Brukade lapparna handla sinsemellan? Även med varor, som de inte själva hade gjort utan hade köpt av finnar, norr-
män eller svenskar?

Hu fråga vi om vad man köpte för varor på de olika ställena:

8) Vad köpte man i kuststäderna? - Varför köpte man dessa varor just där? Varifrån hade de olika varorna kommit till kuststäderna?

9) Vad brukade man köpa i Norge? - Varför där? - Varifrån hade varorna kommit dit?

10) Vad köpte man på marknaderna? - Varför där? - Varifrån hade varorna kommit dit?

11) Vad köpte man av svenskarna eller finnarna i byarna eller i nybyggena? - Varför av dem? - Av vem hade de i sin tur fått de olika varorna?

12) Vad brukade man köpa av de kringvandrande försäljarna? - Gick det omkring ryssar eller karelare och sålde råvgift? Vad kallade man detta råvgift för (på lapska)? Vad använde man det till? - Sålde ryssarna eller karelarna kvicksilver och vad användes detta i så fall till? Vad kallades det på lapska?

13) Vad kunde en lapp köpa av en annan lapp? Varmed betalade han? - Med varor? Med pengar? Med arbete?

14) Var köpte man salt?

15) Var brukade man köpa vigselringarna (om man använde sådana då)?

16) Brukade man köpa karameller och sötsaker åt barnen?

Betalningsmedel.

17) Vad betalade lapparna med på de olika ställena? - Med pengar skinn eller något annat?

18) Sålde man sina varor till somliga och köpte vad man behövde av andra eller hade man en handlare, som man både köpte och sålde hos.

19) Sålde man ripor förr i tiden? Vem köpte upp dem?

20) Sålde man renhorn till lim? Vem köpte dessa? Vem kokade limmet?

21) Gjorde man slöjdsaker och sålde? Vem sålde man dem till? Sydde man skor och sålde?

22) Köpte man å andra sidan slöjdsaker eller "hemsvide" av bönderna i byarna?

23) Gick det omkring upphandlare och köpte skinn eller andra varor? Var kommo dessa uppköpare ifrån? Vad kallades de på lapska?

24) Sålde man lapska varor även vid andra tillfällen än dem vi ha frågat om? - Vilka voro dessa?

25) Brukade man handla på kredit i gammal tid? Hur gick kredithandeln till? Var det bra eller dålig? Var det brännvin med?

26) Det skulle vara intressant att veta, om det förekom brännvin i samband med handeln i gammal tid. Hur var det på de olika platserna i Sverige, Norge och Finland? Vid handeln med nybyggare och kringströvande handlare? Vid handeln mellan två lappar? - Drack man olika slags skålar såsom "välkomstskål" eller dylikt? Berätta om dessa, om när man drack dem och var man drack dem och överhuvudtaget om seder och bruk i samband med brännvinsdrickandet och handeln! - Ingick skålarna i betalningen på varorna?

27) Brukade man ge gåvor, när man började köpa eller sälja eller när man hade avslutat köpet? Fick man någonting "på köpet" av handlaren? Gav handlaren gåvor vid andra tillfällen?

28) Berätta vad ni vet om vikter och mått i gammal tid! Vilka lapska namn hade man på dessa? Hade man samma

vikter och mått i Sverige, Norge, Finland och Ryssland?

- Hade man andra pengar förr? När ungefär införde man den nya räkningen? - Hur höga voro priserna på olika slags varor, som man sålde och köpte? (Ge exempel!) - Var det dyrt eller billigt då?

29) Berätta vad ni vet om butiker och handlare i gammal tid! - Brukade man anse någon som sin särskilda handlare på handelsorterna i Norge, Finland och Sverige? Var man särskilt god bekant med denne? - Brukade handlaren bo hela året om på samma ställe eller brukade han bara vara där t.ex. på sommaren eller på vintern? Brukade han lämna någon kvar, när han själv for bort? Brukade affären gå i arv? Säkert vet ni att berätta om de olika familjer, som haft handelsbodar i gammal tid.

Här slutar våra frågor. Nu hoppas vi, att ni fortsätter att själv berätta, vad ni ännu inte skrivit ned i svaren på frågorna. Säkert finns det något, som inte kommit med.